

Raadsinformatiebrief

Onderwerp	: Uitvoeringsprogramma Kinderdijk	
Aanleiding	: Reguliere informatie	
Datum	: 06 November 2020	
Doel	: Verstrekken van informatie	
Portefeuillehouder	: Wethouder A. Kraijo (078) 770 6004	a.kraijo@alblasserdam.nl
Dossierhouder	: M. Stout 06 40326428	m.stout@alblasserdam.nl

Te verstrekken informatie

Met deze RIB informeren wij u over de voortgang van het uitvoeringsprogramma Kinderdijk. Graag wijzen wij daarbij ook op de nieuwsbrieven die vanaf begin oktober weer regelmatig verschijnen en op de nieuwe website Kinderdijk2030, die het centrale platform wordt voor de communicatie richting omwonenden en bedrijven.

Voor de raadsleden zijn met name de volgende items van belang:

- 1. andere benaming stuurgroep**
- 2. doorontwikkeling governance**
- 3. nieuw financieel arrangement met de SWEK**
- 4. beperken toegankelijkheid.**

1. Andere benaming stuurgroep

In de laatste stuurgroep Kinderdijk op 1 oktober j.l. is besloten de naam van de stuurgroep te veranderen in Bestuurlijk Platform Kinderdijk. Daarmee wordt veel beter de functie van dit bestuurlijk overleg weergegeven: coördinatie en inhoudelijke afstemming. De term stuurgroep leidt in de praktijk bij veel partijen tot de verwachting dat dit overleg een eigen, directe rol heeft in de aansturing van het Werelderfgoed, hetgeen niet het geval is. Het platform adviseert de besluitvormende organen van de verschillen de leden van het platform.

Daarnaast heeft de gedeputeerde mevrouw de Zoete het voornemen uitgesproken deel uit te willen gaan maken van het Bestuurlijk Platform. Tot op heden was de provincie alleen ambtelijk vertegenwoordigd. Met dit voornemen geeft de provincie het belang aan dat zij hecht aan de ontwikkelingen in en rond het Werelderfgoed. GS neemt begin december het definitieve besluit.

2. Doorontwikkeling governance

De raad van Molenwaard heeft al in 2017 nadrukkelijk aangegeven de governance rondom het Werelderfgoed aan te willen passen, teneinde de verhoudingen tussen gemeentelijke overheid en de stichting als uitvoeringsorganisatie van een publieke taak meer in balans te brengen. Aanleiding was de onmacht die de raad voelde om adequaat te kunnen antwoorden op de toenemende onrust bij de bewoners van het Werelderfgoed en de inwoners van Kinderdijk.

In oktober 2019 heeft u op basis van het ZKA-SVP rapport *“Balans tussen sightseeing, erfgoed en leefbaarheid: Gebiedsperspectief Kinderdijk”* het Advies Toekomst Kinderdijk vastgesteld. Dit advies beschrijft langs vier lijnen de opgave waarvoor de samenwerkende partijen zich gesteld zien. De vierde lijn gaat over de doorontwikkeling van de besturing en financiering in en rond het Werelderfgoed. De ambitie die daarvoor is overeengekomen, luidt: *“Om de collectieve ambitie van Kinderdijk te kunnen realiseren, streven we naar een slagvaardige, flexibele governance-structuur, waarbij het gehele gebied vanuit één punt bestuurd en beheerd wordt en waarin alle schaalniveaus én bewoners zich vertegenwoordigd weten.”*

Voortgang geboekt

Sedert het vaststellen van de gebiedsvisie staat de doorontwikkeling van de governance steeds op de agenda van het bestuurlijk platform Kinderdijk, voorheen de stuurgroep. Daarbij is voortgang geboekt, zoals het verhelderen van de rol van de stuurgroep zoals die nu tot uiting komt in de nieuwe naam. De basisuitgangspunten uit 2012 zijn expliciet herbevestigd, zoals het bij de SWEK leggen van verantwoordelijkheid voor de exploitatie van het Werelderfgoed en voor het UNESCO-siteholderschap. Ook is er veel meer duidelijkheid over de formele taakverdeling en de spelregels zoals die in het uitvoeringsprogramma zijn vastgelegd. Tenslotte is er ook overeenstemming over de uitgangspunten die gelden voor een uit te werken financieel arrangement. U wordt daarover verderop in deze RIB geïnformeerd.

Op een aantal in onze ogen essentiële punten in de governance lukt het echter niet om voldoende voortgang te boeken.

Zoeken naar nieuw evenwicht

Wij hechten er sterk aan dat de governance van de SWEK gemoderniseerd wordt, waarbij het publieke karakter van het Werelderfgoed nadrukkelijker tot uiting komt.

De gemeente heeft in 2012 -2013 de molens voor 30 jaar aan de Stichting in erfpacht gegeven met toen eigenlijk alleen als voorwaarden dat de exploitatie van het gebied voldoende middelen zou genereren om het gebied en de monumenten voor het nageslacht te behouden en de educatieve taak die voortvloeit uit de UNESCO werelderfgoedstatus uit te kunnen voeren.

Inmiddels geven de Gebiedsvisie Kinderdijk uit 2013, het gebiedsperspectief uit 2019 en het uitvoeringsprogramma van 2020 de duidelijke de (beleidsinhoudelijke) kaders, die door alle partijen omarmd worden. Wij hechten eraan om nu op de één of andere manier formeel vast te leggen, dat deze kaders de ruimte bepalen waarbinnen de exploitatie wordt vormgegeven. Daarmee wordt het beeld dat in de buitenwereld bestaat, namelijk dat de SWEK in hoge mate zijn eigen gang kan gaan, gecorrigeerd.

De governance zoals die na 2013 is geformaliseerd, ontnemt raad en college elke formele, directe mogelijkheid om ontwikkelingen bij te sturen. Het enige dat formeel gezien 'rest' is het 'normale repertoire' van de overheid, zoals vergunningverlening, handhaving en het RO-beleid. Colleges en raden hebben geen enkele rol bij het

vaststellen van de begroting, de rekening of (meerjaren) beleidsplan van de stichting. Wij zijn van mening dat de balans hier teveel is doorgeschoten.

Wij willen onze publieke verantwoordelijkheid op een passende manier kunnen nemen

Het Werelderfgoed is publieke eigendom. De exploitatie van het gebied is een publieke verantwoordelijkheid die omwille van allerlei logische redenen aan een stichting wordt toevertrouwd, met een onafhankelijke Raad van Toezicht. In 2012-2013 is niet afgesproken op welke wijze het politiek verantwoordelijke bestuur invloed kan hebben op de bemensing en/of het functioneren van de RvT en het bestuur van de stichting.

Wij willen dat aanpassen, de manier waarop staat nog open. Wij constateren slechts, dat waar een publieke taak 'op afstand is gezet en aan een stichting is overgedragen', dit publiek belang op de een of andere manier tegenwoordig vaak wel geregeld is. Wij wijzen daarbij bijvoorbeeld op stedelijke musea, sportvoorzieningen, ziekenhuizen en scholen. Ook daar is eind vorige eeuw vaak de stichting als vorm gekozen en ook daar hebben moderne inzichten in de governance ertoe geleid dat het publieke belang tegenwoordig beter geborgd is. Bijvoorbeeld in de vorm van een kwaliteitszetel¹ en/of door middel van een rol bij de werving/selectie en benoeming van de leden van de RvT en het bestuur. Of door ook andere dan alleen de RvT de mogelijkheid te geven het initiatief te nemen de statuten aan te passen. Het is tijd om te zoeken naar de passende manier voor Kinderdijk anno 2020.

Een expertmatig oordeel gaat ons helpen

De overige leden van de stuurgroep tonen zeker begrip voor de wensen van beide colleges, maar voelen minder dan de colleges de noodzaak om op dit punt nu stevig door te pakken. Zij voelen immers niet de lokale politieke en maatschappelijk druk en zien vanuit een afstand vooral de vooruitgang in vergelijking met de situatie van voor 2013.

Het bestuur en de RvT van de SWEK blijft zich beroepen op de statuten die zij niet wensen te wijzigen. De pogingen van beide colleges om de balans enigszins te herstellen worden door hen vooral geïnterpreteerd als de wens terug te keren naar de situatie voor 2012 - 2013.

Om deze patstelling te doorbreken hebben beide colleges het initiatief genomen extern advies te vragen. Wij hebben de RvT uitgenodigd mede-opdrachtgever van dit onderzoek te worden, maar zij hebben maandag 26 oktober j.l. schriftelijk laten weten hier op dit moment, ook gezien de COVID-crisis, geen ruimte voor te zien.

Wij hebben daar begrip voor, maar willen - gezien het voorafgaande - niet langer wachten en hebben het bureau JBR uit Zeist opdracht gegeven. De onafhankelijkheid en kwaliteit van dit bureau is onomstreden. Het bureau is lid van de ROA (Raad van Organisatie Adviesbureaus), hetgeen een zorgvuldige procedure garandeert, waarin alle betrokkenen voldoende hun inbreng te leveren, zonder de onafhankelijkheid van het advies aan te tasten. Het rapport van het bureau zal in het bestuurlijk platform Kinderdijk worden besproken. Op basis daarvan zullen wij het rapport van onze duiding en conclusies voorzien. Het bureau wordt nadrukkelijk gevraagd om het vraagstuk

¹ Iemand die een kwaliteitszetel in een RvT bezet, is daar vaak op voordracht vanuit in dit geval bijvoorbeeld de bewoners benoemd. Na de benoeming opereert ook dit RvT lid als 'normaal RvT lid: professioneel, onafhankelijk en zonder last en ruggespraak. De voorgedragen kandidaat dient te voldoen aan het algemeen profiel van een RvT-lid. De RvT benoemt de kandidaat en kan de voordracht weigeren. In dat geval wordt een nieuwe kandidaat voorgedragen.

vanuit een breed perspectief te bezien: het samenspel tussen alle betrokken overheden en de stichting, waarbij zeker ook de gemeente een spiegel voorgehouden mag worden.

Uiteraard wordt u geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek, het advies van het platform en over de conclusies die wij daarna verbinden. Wij hopen dat dit onderzoek nog voor de kerst kan worden afgerond.

3. Nieuw financieel arrangement met de SWEK

In 2012 zijn met de herinrichting van de relatie tussen de SWEK en de overheid slechts enkele formele afspraken gemaakt over de wederzijdse financiële verwachtingen. In het financieringsarrangement tussen de SWEK en beide gemeente in 2016 werden die nader uitgewerkt:

- eenmalige bijdrage van Molenwaard (€ 600.000) en Alblasserdam (€ 400.000) ten behoeve van de herontwikkeling van de entreezone
- jaarlijkse bijdrage van de SWEK aan de gemeente Molenwaard voor een bedrag van €155.000. Hierin zit ook de bijdragen van de SWEK aan het visitorsmanagement
- garantstelling door de gemeente Molenwaard voor een lening van € 1.000.000 bij de Waterschapsbank
- cofinanciering door de gemeente Alblasserdam van € 37.5000 ten behoeve van de Waterbussteiger en de steiger bij de Blokkerse wip
- boven de 250.000 bezoekers vloeit € 0,75 per bezoeker terug in een regionaal fonds.

Na het overeenkomen van dit financieel arrangement hebben de overheden een aantal aanvullende investeringen ten behoeve van de ontwikkelingen in het gebied gedaan of zijn zij van plan dit de komende jaren te gaan doen. Daarmee wordt de behoefte aan een hernieuwd financieel arrangement urgent.

Dit hernieuwd financieel arrangement legt de wederzijdse financiële verplichtingen vast. Daarmee wordt duidelijk op welke wijze en op welke termijn de kosten die de gemeenten hebben gemaakt ten behoeve van het Werelderfgoed terugvloeien naar de gemeente en hoe omgegaan gaat worden met onverwachte gebeurtenissen.

Het waterschap, provincie en het rijk voelen geen noodzaak tot het afsluiten van een financieel arrangement, omdat hun bijdrages altijd in de vorm van subsidies of medefinanciering zal worden gegeven.

Uitgangspunten

In het Bestuurlijk Platform is overeenstemming over de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd; het college neemt deze uitgangspunten over. Die luiden als volgt:

1. Het in stand houden van het unieke Werelderfgoed, één van de internationaal meest aansprekende Hollandse iconen, is de zorg is van alle betrokken partijen: gemeenten, waterschap, provincie een rijk. De SWEK is de stichting die in het leven is geroepen om hier namens de overheden zorg voor te dragen.
2. De SWEK streeft bij de exploitatie van het Werelderfgoed niet naar winstoptimalisatie. Er moeten door de SWEK echter wel voldoende middelen gegenereerd worden om:
 - a. de monumenten en het gebied in stand te houden voor het nageslacht (rentmeesterschap)
 - b. de OUV's (Outstanding Universal Values) van het Werelderfgoed uit te dragen (educatieve taak)
 - c. het merendeel van de molens bewoonbaar en bewoond te houden (verhuurders-functie)
 - d. de overlast voor bewoners van het gebied en de omliggende kernen te minimaliseren en de bezoekersstromen naar Kinderdijk toe te beheersen (Visitorsmanagement)
 - e. (zo mogelijk) een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de regio
 - f. de kosten te dekken van de werkorganisatie die hiervoor nodig is.
3. Inkomsten van de SWEK bestaan uit:
 - a. verkochte toegangsbewijzen / combi-tickets in combinatie met parkeergelden, last-mile vervoer etc.
 - b. inkomsten uit steigergelden, gidsen, rondvaartbootjes
 - c. omzet uit winkels / horeca / parkeren / last-mile vervoer /overige activiteiten die passen binnen de kaders van het gebiedsperspectief
 - d. subsidies:
 - eenmalig - bijvoorbeeld om investering mogelijk te maken
 - meerjarig - bijv. onderhoud molens, openbaar vervoer etc.
 - e. giften, sponsoring
 - f. verhuren van de molens.
4. Uitgaven die de gemeenten doen, omdat het Werelderfgoed er is en die zij dus niet gedaan zouden hebben als dat Werelderfgoed er niet is, worden in principe gedekt uit de exploitatie van het Werelderfgoed en door subsidies vanuit andere overheden. Welke kosten dat zijn, de mate waarin ze terug moeten vloeien, het tempo waarin en de manier waarop dat moet gebeuren, wordt uitgewerkt in een hernieuwd financieel arrangement tussen de SWEK en beide gemeenten.
5. Er is een maximum aan het aantal bezoekers dat per dag Kinderdijk kan bezoeken. De totale inkomsten uit de bezoekers kunnen echter wel hoger worden: door alle bezoekers te laten betalen én door functies toe te voegen waardoor bezoekers langer in het gebied n omgeving verblijven én daar meer geld spenderen. De activiteiten die daaraan bijdragen dienen uiteraard wel te passen binnen de kaders van het gebiedsperspectief.

Toelichting

Het eerste uitgangspunt benadrukt de gezamenlijke intentie van alle partijen om het Werelderfgoed te behouden. Dat is zeker in deze crisistijd een belangrijke uitspraak en biedt voldoende vertrouwen dat bij tegenvallende exploitatie de ogen

niet alleen op de eigenaren van de molens gericht zullen zijn. De huidige crisisperiode laat dat al zien: het Rijk heeft vanuit zijn verantwoordelijkheid als ondertekenaar van het UNESCO Werelderfgoederen Verdrag onlangs een zeer forse lening tegen gunstige voorwaarden aan de SWEK ter beschikking gesteld als compensatie van de terugvallende inkomsten.

De uitgangspunten benadrukken nogmaals dat de SWEK niet streeft naar winstmaximalisatie; de middelen die voortvloeien uit de exploitatie van het gebied moeten voldoende zijn om de kosten te dekken. Met de expliciete uitspraak dat er een maximum is aan het aantal bezoekers dat per dag het gebied kan bezoeken, wordt benadrukt dat er grenzen zijn aan de groei. Uitgangspunt is immers, dat de leefbaarheid van de bewoners en omwonenden willen verbeteren en dat de bezoeker de rust, authenticiteit en ruimte moet kunnen ervaren. Het draagkracht onderzoek van de universiteit van Leuven geeft een indicatie waar dat maximum ligt. Het beheersen van de bezoekersstromen zal ertoe moeten leiden dat de piekbelasting afneemt en dat bezoekers beter over het gebied en over het jaar gespreid worden.

Procesvoorstel

Het financieel arrangement wordt volgens de volgende stappen het financieel arrangement verder uitgewerkt.

Fase 1: feiten verzamelen

Op dit moment worden alle kosten en investeringen die de afgelopen jaren door beide gemeenten ten behoeve van het Werelderfgoed zijn gemaakt, in kaart gebracht.

Fase 2: oplossingsrichtingen in kaart brengen

Op basis van deze inventarisatie zal het college een eerste antwoord formuleren op de vraag of al deze kosten en investeringen terug moeten vloeien of dat daar voor sommige posten een uitzondering kan worden gemaakt. En in welk tempo dat zou moeten gebeuren. U zult daarover worden geïnformeerd.

Vervolgens wordt samen met de SWEK verkend welke varianten er zijn die door alle betrokken partijen als realistisch en haalbaar worden gekwalificeerd. Daarbij hoort ook het inventariseren van de risico's en bespreken hoe daarmee kan worden omgegaan. Het college zal u informeren over de variant die uiteindelijk wordt uitgewerkt.

Fase 3: uitwerken en besluitvorming

In deze laatste fase wordt de variant uitgewerkt in bindende afspraken, die na vaststelling door de raad door de colleges en de SWEK zullen worden ondertekend.

Wij verwachten dit proces aan het eind van kwartaal 1-2021 afgerond te hebben.

4. Beperken Toegankelijkheid

Er wordt op dit moment gewerkt aan een voorstel dat ervoor moet zorgen dat met ingang van volgend seizoen de SWEK aan alle bezoekers van buiten beide gemeenten toegang kan gaan heffen. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan één van de projecten/acties uit het uitvoeringsprogramma.

Het beperken van de toegankelijkheid is noodzakelijk om optimaal grip te kunnen krijgen op de bezoekersstromen. De vorm waarin (permanent of alleen op piekmomenten; direct of via koppelverkoop met OV of parkeer-ticket) en de wijze waarop bewoners vrije toegang kunnen behouden, is onderwerp van onderzoek. Uiteraard wordt u geïnformeerd over de uitkomsten van dat onderzoek.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders,
De secretaris,

De burgemeester,

S. van Heeren

J.G.A. Paans